

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΕΣΔΔ-ΕΣΤΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

Σύνταξη: Αυλίδου Εύα, Ms Politikwissenschaft of Ludwig Maximilian Universitaet

ΘΕΜΑ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1. Κομματικοκρατία και δικομματισμός: Μέσα από την λογική της ψηφοθηρίας και της σημασίας που αποδίδεται στο «πολιτικό κόστος», το κομματικό συμφέρον υπερισχύει, με συστηματικό τρόπο, του γενικού συμφέροντος. Δεν είναι τυχαίο ότι τα πειράματα πολυκομματικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα (1974: Κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας με σύμπραξη ΕΡΕ, ΕΚ και στελεχών του αντιδικτατορικού αγώνα - 1989-1990: Οικουμενική κυβέρνηση με σύμπραξη της ΝΔ, του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού) έδειξαν ότι τα πολιτικά κόμματα δεν ήταν έτοιμα για ένα τέτοιο εγχείρημα, και ότι το κομματικό συμφέρον τέθηκε πάνω από το εθνικό. Η προσπάθεια αυτή ήταν βραχύβια, δεν δημιουργήθηκε από διάθεση συνεργασίας αλλά από συνθήκες έντονης πολιτικής πόλωσης και υπονομεύτηκε από την επιθυμία μονοκομματικής διακυβέρνησης και πρωθυπουργοποίησης του αρχηγού του ισχυρότερου πολιτικού κόμματος.

Η σημερινή πολιτική και κοινωνική ανθεκτικότητα που επιδεικνύει το δικομματικό σύστημα στην Ελλάδα δεν μπορεί να αποδοθεί μόνο στις διαιρετικές τάσεις της σύγχρονης ελληνικής πολιτικής ιστορίας (Εμφύλιος / Μεσοπόλεμος). Σχετικά με την ερμηνεία του φαινο-

μένου, μπορούν να επισημανθούν, έξι χαρακτηριστικά σημεία που ενδεχομένως εξηγούν τη διαφοροποίηση στην εξέλιξή του:

- **Καθυστερημένη –για ιστορικούς λόγους– διαμόρφωση του κομματικού συστήματος**
- **Εκδήλωση περιορισμένης δυσαρέσκειας απέναντι στα κόμματα της διακυβέρνησης**
- **Απουσία –έως σήμερα– ρευμάτων διαμαρτυρίας**
- **Απουσία περιφερειακών – τοπικών και εθνοτικών κομμάτων (συγκεντρωτικός χαρακτήρας του ελληνικού πολιτικού και κομματικού συστήματος)**
- **Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας (μη ανεπτυγμένη κοινωνία των πολιτών)**
- **Εκλογικό σύστημα**

2. Έλλειμμα της εσωκομματικής δημοκρατίας: Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα πάσχουν από σοβαρότατο έλλειμμα εσωκομματικής δημοκρατίας. Δίδεται η εντύπωση στον μέσο πολίτη ότι τα σύγχρονα ελληνικά κόμματα λειτουργούν με τη νοοτροπία της «κάστας». Νιώθει ο μέσος πολίτης ότι τα σημερινά κόμματα, με πρακτικές ολοκληρωτικού τύπου που ενδύονται το μανδύα της δημοκρατίας, σπεύδουν να εξοστρακίσουν το διαφορετικό, δηλαδή ό,τι εν γένει δεν ελέγχουν πλήρως ή κάθετι που φαίνεται ότι απειλεί ή τείνει να απειλήσει την κυριαρχία της διοικούσας «κάστας», με αποτέλεσμα να αποθαρρύνεται η συμμετοχή σε αυτά ενεργών πολιτών με ελεύθερη και ανεξάρτητη σκέψη και δίψα για συλλογική προσφορά.

Σε πολλές περιπτώσεις, τα πρόσωπα που προωθούνται σε κομματικές θέσεις-κλειδιά πρέπει συνήθως να ανήκουν σε στενούς οικογενειακούς, φιλικούς ή σε κύκλους συμφερόντων και να εξυπηρετούν υπάκουα αντίστοιχα συμφέροντα.. Πρέπει, αν θέλουν να ανελιχθούν στις υψηλές τάξεις της κομματικής ιεραρχίας, να συμβιβάζονται με το «αλισβερίσι» για την απόκτηση εξουσίας που λαμβάνει χώρα στα κομματικά γραφεία και να υποτάσσονται πειθήνια στις εντολές των ανώτερων τους, ανεξαρτήτως της σκοπιμότητας που αυτές υπηρετούν. Αποτελούν σήμερα οι κομματικές παρατάξεις σε μεγάλο βαθμό χώρο, όπου αναφύεται ένα δια-

πλεκόμενο σύμπλεγμα ιδιοτελών σχέσεων μεταξύ κομματικών «σογιών», οικονομικών παραγόντων, ΜΜΕ κ.α.

3. Αδιαφάνεια και εσωστρέφεια ως προς την λήψη εσωκομματικών αποφάσεων: Το έλλειμμα εσωκομματικής δημοκρατίας κάνει τον μέσο Έλληνα πολίτη να θεωρεί ότι και στους κομματικούς μηχανισμούς αλλά και στην πολιτική σκηνή η εξουσία ασκείται και οι αποφάσεις λαμβάνονται από μια κλειστή ομάδα ανθρώπων, η οποία αποδέχεται μόνο τις αναδιανομές εσωκομματικής εξουσίας που η ίδια έχει σχεδιάσει με αδιαφάνεια.

4. Αδιαφάνεια της χρηματοδότησης των κομμάτων / Εξάρτηση κομματικού συστήματος από μεγάλα οικονομικά συμφέροντα: Το σύγχρονο κομματικό σύστημα εξαρτάται από ισχυρά συμφέροντα. Οι χρηματοδοτήσεις βουλευτών από καρτέλ επαναφέρουν στο προσκήνιο τις σχέσεις πολιτικών-επιχειρηματιών και την προέλευση του «πολιτικού χρήματος». Την εξάρτηση αυτή υποδηλώνει η εκκωφαντική σιωπή των μεγάλων κομμάτων απέναντι στις ύποπτες συναλλαγές τους με επιχειρήσεις-κολοσσούς, όπως πρόσφατα αποκαλύφθηκε με βάση το σκάνδαλο Siemens, χωρίς όμως μέχρι σήμερα η διερεύνησή του να φτάσει σε βάθος, παρά το γεγονός ότι η υπόθεση είναι γνωστή εδώ και σχεδόν δύο χρόνια στις αρμόδιες αρχές.

Είναι ενδεικτικό ότι η χρηματοδότηση των κομμάτων είναι πλήρως αδιαφανής, ενώ τα κόμματα δεν διαθέτουν ούτε ΑΦΜ κι επομένως τα οικονομικά τους δεν μπορούν να ελεγχθούν από την εφορία, όπως ισχύει για τα υπόλοιπα νομικά ή φυσικά πρόσωπα.

4. Αποδυνάμωση της εκπροσώπησης της σύγχρονης κοινωνίας μέσω των κομμάτων: Τα ελληνικά (αλλά όχι μόνο) κόμματα φαίνονται να κινούνται σε άλλο μήκος κύματος από την ελληνική κοινωνία. Συνεχίζουν να λειτουργούν και να πολιτεύονται με βάση τις συνθήκες της δεκαετίας του '80 και του '90, οι ανάγκες των οποίων ήταν διαφορετικές από ό,τι σήμερα. Τότε τα κόμματα προσπαθούσαν να συνεννοηθούν (προφανώς για ψηφοθηρικούς κυρίως λόγους) με τους κρατικούς συνδικαλιστές και τα εργατικά συνδικάτα, αφού η οικονομία

στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στο κράτος και τα εργατικά συνδικάτα εκπροσωπούσαν ένα μεγάλο (και κακοπληρωμένο) μέρος του πληθυσμού. Σήμερα, ωστόσο, την θέση των βιομηχανικών εργατών έχουν πάρει χιλιάδες ιδιωτικοί υπάλληλοι που εργάζονται κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Ένα πολύ μεγάλο μέλος ιδιωτικών υπαλλήλων, στην ουσία, δεν εκπροσωπείται από κανέναν. Τα κόμματα παραμένουν μακριά από αυτούς, με αποτέλεσμα, ενώ να ισχυρίζονται ότι απηχούν τις ανάγκες της κοινωνίας, να μην το κάνουν. Κι ενώ οι κυβερνήσεις υποτίθεται ότι κάνουν κοινωνικό διάλογο με τους εκπροσώπους της κοινωνίας, ο διάλογος αυτός να γίνεται πάντα μεταξύ κομματικών στελεχών και ερήμην της κοινωνίας.)

Οι αλλαγές που απαιτούνται για τον εκδημοκρατισμό και τον εκσυγχρονισμό των ελληνικών κομμάτων αφορούν:

- **στην λειτουργία των συλλογικών οργάνων και την ανάπτυξη των απόψεων** (αδιαφάνεια ως προς την σύνταξη και εφαρμογή των κομματικών καταστατικών)
- **στην λήψη και κριτική των κομματικών αποφάσεων**
- **στην αξιοκρατική εξέλιξη όσων μπαίνουν στα κόμματα για να κάνουν πολιτική σταδιοδρομία** (διαφάνεια και ορθολογική κατάρτιση του τρόπου επιλογής και εξέλιξης των κομματικών στελεχών)
- **στην διαμόρφωση της ιδεολογίας και του προγράμματος των κομμάτων**
- **στην χρηματοδότηση των κομμάτων** (Είναι απαραίτητη η θεσμοθέτηση ενός αυστηρού νομικού πλαισίου που θα ελέγχει με διαφάνεια τις πηγές χρηματοδότησης όλων των κομμάτων, καθώς και τη διαχείριση των οικονομικών τους πόρων. Θα ήταν σκόπιμη η ίδρυση αρμόδιας, φερέγγυας αρχής που θα αναλάμβανε τη διεκπεραίωση αυτού του έργου. Είναι αναγκαίο οι οικονομικές πηγές και συναλλαγές των κομμάτων να δίδονται στη δημοσιότητα. Στη δημοσιότητα πρέπει να δίνονται και οι πηγές χρηματοδότησης των πολιτευτών, όπως π.χ. συμβαίνει στις ΗΠΑ και σε άλλες προοδευτικές χώρες. Θα ήταν πρόσφορο μάλιστα να τεθεί ανώτατο όριο στο ποσό που θα μπορούσαν να δαπανήσουν τα κόμματα και οι πολιτευτές τους κατά την προεκλογική περίοδο, έτσι ώστε να περιοριστούν οι αποκλίσεις μεταξύ φτωχότερων και πλουσιότερων

υποψηφίων. Αυτό το μέτρο θα μπορούσε να αμβλύνει τη δικαιολογημένη δυσπιστία που διακατέχει την κοινωνία απέναντι στα κόμματα.)

- **στον τρόπο που η κυβέρνηση που στηρίζεται από ένα κόμμα ασκεί την εξουσία** (σχέση κόμματος-εξουσίας: πρόταξη όχι των κομματικών συμφερόντων μέσω της κυβέρνησης αλλά του γενικού ή δημόσιου συμφέροντος)

- **στην σχέση των κομμάτων με την κοινωνία** (Θα ήταν θεμιτό ένα ουσιαστικό άνοιγμα των ελληνικών κομμάτων στην κοινωνία των πολιτών, με ενίσχυση της εσωκομματικής δημοκρατίας μέσω της υιοθέτησης αξιόπιστων ανοιχτών διαδικασιών, όπου θα μπορούν να συμμετέχουν ελεύθερα και πολίτες εκτός κομματικών φυτωρίων. Είναι απαραίτητη η εντατική ανάληψη ουσιαστών κοινωνικών πρωτοβουλιών, ώστε να γίνει υπέρβαση των διαχωριστικών γραμμών που χωρίζουν τους κομματικούς οργανισμούς από τη βάση της κοινωνίας. Απαιτείται η θέσπιση συγκεκριμένων, ειδικών κανόνων που θα ρυθμίζουν με σαφήνεια τη λογοδοσία των κομμάτων και των πολιτικών εκπροσώπων ενώπιον του ελληνικού λαού. Οι εν λόγω φορείς θα πρέπει σε τακτά χρονικά διαστήματα να δημοσιοποιούν τα πεπραγμένα τους στον ελληνικό λαό, τα οποία θα πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλους τους πολίτες).